

АНОТАЦІЯ

Вовк К. М. Управління розвитком подієвого туризму в регіоні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 242 «Туризм» (24 – Сфера обслуговування). Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Харків, 2020.

Дисертацію присвячено теоретичному обґрунтуванню та розробці практичних рекомендацій щодо формування системи управління розвитком подієвого туризму в регіоні.

У першому розділі розглянуто теоретичні аспекти визначення сутності понять «подія», «мега-подія» «туризм», «подієвий туризм», «управління подієвим туризмом». Показано, що організована подія може розглядатися як туристичний ресурс, виділено її ознаки. Аналіз наукових джерел дозволив виділити два підходи до визначення поняття «подієвий туризм». В рамках першого підходу подієвий туризм – це інструмент регіонального або державного розвитку. Другий підхід аналізує даний вид туризму як динамічний процес взаємозв'язку таких складових: територія-час-подія-споживання-турист. Проведений аналіз дозволив сформувати авторське бачення подієвого туризму, як комплексу певної економічної системи і події, як складного соціально-економічного та емоційного чинника впливу на споживача туристичного продукту. З точки зору автора, подієвий туризм є інструментом формування і координації туристичних потоків до місця призначення; управління розвитком подієвого туризму можна розглядати як управління специфічною економічною системою, функціонування якої забезпечує розробку, організацію та проведення подієвих заходів в процесі здійснення туристичної діяльності. Розвиток подієвого туризму залежить від кінцевої мети організаторів події та рівня її реалізації. Так, на національному рівні (макрорівень) необхідно є розробка низки нормативних актів з метою регулювання туристичної галузі та визначення подієвого туризму як

окремого виду туризму. Даний підхід є доцільним для вирішення питань регулювання діяльності суб'єктів туристичної діяльності в сфері подієвих заходів. На рівні регіонів (мезорівень) формування кластерів подієвого туризму буде сприяти підвищенню динаміки внутрішніх туристичних потоків, опосередковано впливати на підвищення рівня в'їзного туризму до країни. На мікрорівні розробка таких заходів визначатиме створення пільгових умов для суб'єктів підприємницької подієвої туристичної діяльності. Визначено, що управління розвитком подієвого туризму в регіоні передбачає такі складові: інформаційна, інфраструктурна, технологічна, економічна, соціальна, кадрова. Представлено модель взаємодії бізнесу, освіти та культурно-соціальної сфери економіки, на відміну від існуючих, враховує системоутворюючий фактор – подієвий туризм. Виділено специфічні ознаки подієвого туризму, які полягають у комплексності формування ринкових сегментів, інтегрованості функцій туризму, пролонгованості у часі, латентності. Розроблено модель впливу організованої події на розвиток регіону проведення, з урахуванням системної дії на основні сфери життя суспільства. Представлено схему управління туристичним потоками за умови формування наукового вектору розвитку регіону.

Узагальнено світовий досвід організації подієвих заходів в туристичній діяльності. Розглянуто наслідки від проведення масштабних подієвих заходів, які можуть проявлятися у виснаженні ресурсів приймаючої сторони, виникненні екологічних проблем, значному відтоку коштів з місцевих бюджетів, необхідності підтримувати та обслуговувати об'єкти подієвої інфраструктури, які були створені для проведення заходу. Проаналізовано вплив факторів подієвого туризму на економічний розвиток регіону. Показано, що створення системи подієвих заходів буде сприяти розвитку регіону. Виокремлено нейроекономічний та маркетинговий підходи як такі, що дозволяють найбільш ефективно реалізовувати систему розвитку подієвим туризмом в регіоні. Обґрунтовано, що використання зазначених підходів у розвитку даного виду туризму дозволяє виявити домінуючі

чинники економічної поведінки споживача подієвого туристичного продукту певного регіону, сформувати його психологічний профіль і, на базі отриманої інформації, розробити подієвий туристичний продукт.

У другому розділі роботи кваліметричним методом виконана оцінка рівня розвитку туризму в країнах, які розташовані в найближчому до України європейському регіоні і громадяни яких можуть бути залучені до цільових подорожей в Україну. Здійснено групування країн на чотири групи за основними показниками, виділено тенденції розвитку їх туристичних галузей, розглянуто основні фактори впливу на розвиток туризму в представлених країнах. Визначено найбільш перспективні напрями розвитку туризму в означених групах країн та можливості використання кращого досвіду до українського туристичного простору. Методом кластерного аналізу визначено групи країн, які є перспективними для України з позиції формування подієвих туристичних кластерів. Розглянуто переваги формування туристичних подієвих кластерів України з провідними країнами Європейського регіону, які полягають у можливості перерозподілу туристичних потоків, з метою уникнення рекреаційних перевантажень територій, розробці унікального подієвого туристичного продукту, більш повного використання туристичного потенціалу територій.

Проведено аналіз розвитку подієвого туризму в Україні. Виявлено недостатнє управління подієвими заходами даної сфери діяльності з боку держави, що приводить до гальмування створення національного туристичного подієвого продукту. Показано наявність тенденції до формування районів за темами організованих туристичних подієвих заходів. З урахуванням цього, запропоновано реалізація певних напрямів подієвого туризму за регіонами України.

Здійснено аналіз потенціалу туристичних подієвих ресурсів на прикладі Харківської області, як регіону, що має досвід проведення міжнародних туристичних мега-подій. Рівень розвитку подієвого туризму в регіоні свідчить про існування умов для розробки конкурентної стратегії в

галузі туризму на рівні з провідними туристичними дестинаціями України та Європи. Проведено SWOT-аналіз розвитку подієвого туризму в Харківському регіоні, результати якого показали доцільність розробки системи управління подієвим туризмом на регіональному рівні.

У третьому розділі з використанням концептуального підходу розроблено рекомендації щодо створення системи управління розвитком подієвого туризму в регіоні через реалізацію запропонованих завдань. Визначено пріоритетні напрями розвитку подієвого туризму в Харківському регіоні.

Удосконалено методичний підхід щодо визначення мотиваційних аспектів економічної поведінки споживачів продуктів регіонального подієвого туризму, що базується на сукупності загальних характеристик та категорій потенційних споживачів організованої події. За результатами дослідження визначено портрет потенційного споживача продуктів подієвого туризму в Харківському регіоні. Запропонований підхід дозволяє сфокусувати увагу на частоті та інтенсивності певного типу організованих подій та сприяє не тільки розвитку подієвого туризму, а й формуванню ефективної стратегії управління регіону в цілому.

Проведено аналіз взаємного впливу масштабних подієвих заходів на економічний розвиток регіону на прикладі Харківської області. Використано систему інтегральних показників для визначення оцінки впливу подієвого туризму на економічний розвиток регіону. Для дослідження причинно-наслідкового зв'язку між економічним розвитком регіону і рівнем розвитку туристичної інфраструктури був використаний тест Грейнджера, результати якого показали існування позитивного зв'язку між розглянутими складовими. Розроблено динамічні економетричні моделі залежності рівня розвитку регіону та туристичної інфраструктури від інтенсивності туристичного потоку. Встановлено позитивний вплив проведення масштабних подієвих заходів для Харківського регіону.

Практичне значення одержаних результатів полягає в доведенні розробок автора до рівня практичних рекомендацій, що можуть бути використані в діяльності регіональних органів Державного управління. Так, в діяльність Департаментом міжнародного співробітництва Харківської міської ради прийняті до впровадження методичні рекомендації щодо розробки програми просування туристичного продукту в сфері івент-туристичної діяльності регіону, що засвідчує довідка № 723/1/01-01-26 від 11.09.2019 р.

Практична цінність окремих результатів також підтверджуються їх впровадженням у діяльність різних господарчих підприємств, зокрема: в діяльність ФОП ГЛАДКИЙ ЮРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ, прийняті до впровадження рекомендації щодо організації подієвих заходів за допомогою маркетингового та соціально-психологічного інструментарію (довідка № 28/4 від 31.12.2017 р.); прийняті до впровадження рекомендації щодо організації подієвих заходів із застосування 3-D технології та програма просування туристичного продукту в сфері івент-туристичної діяльності (довідка № 04/4 від 15.06.2018 р.); в діяльність ФОП СМАЛЬЧЕНКО ВЯЧЕСЛАВ МИКОЛАЙОВИЧ, прийняті до впровадження рекомендації щодо розробки стратегії диверсифікованого росту підприємства із застосуванням інструментарію подієвого туризму (довідка № 32/2 від 31.12.2019 р.). Основні теоретичні і практичні положення дисертаційної роботи використані для поглиблення теоретичного забезпечення навчального процесу на кафедрі туризму Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

Ключові слова: подія, масштабна подія, туризм, подієвий туризм, управління розвитком, регіон, розвиток подієвого туризму, концепція розвитку, туристична діяльність

ABSTRACT

Vovk K. M. Management of Event Tourism Development in Region. – Manuscript.

Thesis for a Doctor Degree in Philosophy, Speciality 242 «Tourism» (24 – Service Sphere). – Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, 2020.

The thesis is devoted to the theoretical substantiation and development of practical recommendations for the formation of a management system for the development of event tourism in the region.

In the first section it is considered the theoretical aspects of defining the essence of the definitions "event", "mega-event", "tourism", "event tourism", "event tourism management". It is shown that an organized event can be considered as a tourist resource, its features are highlighted. Analysis of scientific sources has identified two approaches to the definition of "event tourism". In the first approach, event tourism is a tool for regional or national development. The second approach analyses this type of tourism as a dynamic process of interconnection of the following components: territory-time-event-consumption-tourist. The analysis allowed to form the author's vision of event tourism as a complex of a certain economic system and event, as a complex socio-economic and emotional factor influencing the consumer of a tourist product. From the author's point of view, event tourism is a tool for the formation and coordination of tourist flows to the destination; management of event tourism development can be considered as the management of a specific economic system, the functioning of which provides the development, organization and holding of events in the process of tourism activities. The development of event tourism depends on the ultimate goal of the event organizers and the level of its implementation. Thus, at the national level (macro level) it is necessary to develop a number of statutory acts to regulate the tourism industry and define event tourism as a separate type of tourism. This approach is appropriate to address the regulation of tourism entities

in the field of events. At the regional level (meso level), the formation of event tourism clusters will help to increase the dynamics of domestic tourist flows, indirectly affect the level of inbound tourism to the country. At the micro level, the development of such measures will determine the creation of favourable conditions for business tourism events. It is determined that the management of event tourism development in the region includes the following components: information, infrastructure, technology, economic, social, personnel. The model of interaction of business, education and cultural and social sphere of economy, in contrast to the existing ones, takes into account the system-forming factor – event tourism. Specific features of event tourism are highlighted, which are the complexity of the formation of market segments, the integration of tourism functions, prolongation over time, latency. The model of influence of the organized event on development of implementation's region is developed, taking into account system action on the basic spheres of a society's life. The scheme of tourist flows management under the condition of the scientific vector's formation of region's development is presented.

The world experience of the organization of event actions in tourist activity is generalized. The consequences of large-scale events, which can be manifested in the depletion of the host's resources, environmental problems, a significant outflow of funds from local budgets, the need to maintain and serve the infrastructure facilities that were created for the event. The influence of event tourism factors on the economic development of the region is analysed. It is shown that the creation of a system of events will contribute to the development of the region. Neuroeconomic and marketing approaches are singled out as those that allow the most effective implementation of the event tourism's system in the region. It is substantiated that the use of these approaches in the development of this type of tourism allows to identify the dominant factors of the consumer's economic behaviour of the event tourism product of a particular region, to form its psychological profile and on the basis of the received information, to develop an event tourist product.

In the second section of the paper, the qualimetric method is used to estimate the level of tourism development in countries that are located in the closest European region to Ukraine and whose citizens can be involved in targeted trips to Ukraine. The countries are clustered into four groups according to the main indicators, the tendencies of development of their tourist branches are singled out, the main factors of influence on the development of tourism in the represented countries are considered. The most promising areas of tourism development in these groups of countries and opportunities of using the best practices in the Ukrainian tourist area are identified. The method of cluster analysis identifies countries' groups that are promising for Ukraine from the standpoint of the event tourism clusters' formation. The advantages of forming tourist event clusters of Ukraine with the leading countries of the European region are considered, which are the possibility of redistribution of tourist flows, in order to avoid recreational congestion, development of a unique event tourist product, fuller use of tourist potential.

An analysis of the development of event tourism in Ukraine is held. Insufficient management of this sphere's events of activity by the state is revealed, which leads to the inhibition of the creation of a national tourist event product. The presence of a tendency to the formation of districts on the themes of organized tourist events is shown. With this in mind, it is proposed to implement certain areas of event tourism in the regions of Ukraine.

The analysis of the potential of tourist event resources is held on the example of Kharkiv region as a region with experience in holding international tourist mega-events. The level of development of event tourism in the region indicates the existence of conditions for the development of a competitive strategy in the field of tourism on a par with the leading tourist destinations in Ukraine and Europe. A SWOT-analysis of event tourism development in the Kharkiv region is held, the results of which showed the feasibility of developing an event tourism management system at the regional level.

In the third section, using a conceptual approach, recommendations are developed for the creation of a system for managing the development of event tourism in the region through the implementation of the proposed tasks. The priority directions of event tourism development in the Kharkiv region are determined.

The methodological approach to determining the motivational aspects of economic behaviour of consumers of regional event tourism products has been improved, based on a set of general characteristics and categories of potential consumers of the organized event. According to the results of the research, a portrait of a potential consumer of event tourism products in the Kharkiv region is determined. The proposed approach allows to focus on the frequency and intensity of a certain type of organized events and contributes not only to the development of event tourism, but also to the formation of an effective management strategy for the region as a whole.

An analysis of the mutual influence of large-scale events on the economic development of the region on the example of Kharkiv region is held. A system of integrated indicators is used to determine the estimation of the event tourism's impact on the economic development of the region. The Granger test was used to study the causal relationship between the economic development of the region and the level of tourism infrastructure, the results of which showed the existence of a positive relationship between the considered components. Dynamic econometric models of the level's dependence of the region's development and tourist infrastructure on the intensity of tourist flow are developed. The positive impact of large-scale events for the Kharkiv region is established.

The practical significance of the obtained results lies in extending the author's studies to the level of practical recommendations that can be applied in work of Regional Bodies of State Management. In this way, the Department of International Collaboration of Kharkiv City Council has applied for implementation methodical recommendations concerning the programmer

development of tourist product promotion in the sphere of event tourist activity in the region, that is testified by Certificate № 723/1/01-01-26 from 11.09.2019.

The practical value of certain results has been also confirmed by their implementation into the activity of various economic enterprises, including: sole proprietor GLADKYI YURIY MYKHOLAIOVYCH, recommendations applied for implementation as for organizing newsworthy events by marketing and social-psychological tools (Certificate № 28/4 from 31.12.2017); recommendations applied for implementation as for organizing newsworthy events with 3-D technology and the programmer of tourist product promotion in the sphere of event tourist activity (Certificate № 04/4 from 15.06.2018); sole proprietor SMALCHENKO VYCHESLAV MYKHOLAIOVYCH, recommendations applied for implementation as for development of a strategy of diversified enterprise growth by tools of event tourism (Certificate № 32/2 from 31.12.2019).

Key words: event, mega-event, tourism, event tourism, management of development, region, development of event tourism, concept of development, tourism activity

Список публікацій здобувача за темою дисертації:

Статті, у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу:

1. Наумік-Гладка К. Г., Вовк К. М. Аспекти функціонування MICE – туризму в рамках розвитку подієвого туризму в регіоні. *Science Review, Scientific Educational center*. 2019. № 5 (22). P. 18–25.

Особистий внесок здобувача: розроблено структурну схему взаємодії сфер бізнесу, науки, культури та події з використанням комплексності MICE туризму.

Статті у фахових виданнях і наукових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз:

2. Вовк К. М. Нейроекономічний підхід щодо розвитку підприємницької івент-діяльності. *Вісник ХНАМГ ім. О.М. Бекетова НТЗ «Комунальне господарство міст» Серія: Економічні науки.* 2017. № 138 С. 33–38.

Особистий внесок здобувача: запропоновано враховувати критерій часу, як фактор впливу на прийняття рішення при організації подієвих заходів.

3. Вовк К. М. Подієвий туризм як чинник розвитку Харківського регіону. *Збірник наукових праць «Управління розвитком».* 2018. № 2 (192). С. 21–28.

4. Вовк К. М. Напрями розвитку сфери івент-туристичної діяльності Харківського регіону при застосуванні 3-D технології. *Вісник ХНАМГ ім. О.М. Бекетова НТЗ «Комунальне господарство міст» Серія: Економічні науки.* 2018. № 1. С. 337–342.

5. Вовк К. М. Організація івент-туристичної діяльності в процесі невербальної комунікації. *Науковий вісник Херсонського державного економічного університету. Серія: Економічні науки.* 2018. № 32/18. С. 60–64.

6. Вовк К. М. Теоретична сутність поняття «подієвий туризм» та прикладні аспекти його використання. *Проблеми і перспективи економіки та управління. Чернігівський національний технологічний університет.* 2019. № 3. С. 184–191.

Розділ у монографії

7. Наумік-Гладка К. Г., Скориніна-Погребна О. В., Вовк К. М. Критерии повышения эффективности функционирования сферы услуг при организации ивент-туристической деятельности в регионе (на примере отельно-ресторанного бизнеса). *Modern technologies of society development Edited by Marian Duczmal Tetyana Nestorenko Collective Scientific Monograph, Opole, Publishing House WSZiA.* 2019. С. 161–164.

Особистий внесок здобувача: визначено основні критерії впливу подієвого туризму на функціонування сфери послуг.

Публікації за матеріалами конференцій:

8. Вовк К. М. Розвиток подієвого туризму в Україні. *Туристичний бізнес: світові тенденції та національні пріоритети*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 27 жовтня 2017 р.). Х: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2017. С. 307–308.

9. Вовк К. М. Підприємницька діяльність як інструмент розвитку подієвого туризму. *Формування ефективної моделі розвитку підприємства в умовах ринкової економіки*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Житомир, 2-3 листопада 2017 р.). Житомир: ЖДТУ, 2017. С. 463–467.

10. Вовк К. М. Подієвий туризм як стратегія розвитку регіону. *Фінансова спроможність об'єднаних територіальних громад: очікування та реалії*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Рівне-Луцьк, 29-30 листопада 2017 р.). Рівне-Луцьк. Рівне: Волин.обереги, 2017. С. 87–88.

11. Вовк К. М. Інформаційна складова подієвого туризму. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 29-30 березня 2018 р.). Х: Видавництво «НТМТ», 2018. С.197-198.

12. Вовк К. М. Маркетинг в сфері івент-туристичної діяльності. *Маркетинг і менеджмент в системі національних і світових економічних інтересів*: матеріали III міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Кривий Ріг, 19 січня 2019 р.). Кривий Ріг: ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2019. С. 69–71.

13. Vovk K. The event tourism as a component part of brand development strategy in Ukraine. *Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти*: матеріали Всеукраїнської науково-

практичної конференції (Харків, 27 квітня 2018 р.). Х: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. С. 841–844.

14. Вовк К. М. Ділові аспекти подієвого туризму -концепція та перспективи розвитку в Харківському регіоні. *Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця: матеріали міжнародної наукової конференції* (Харків, 31 травня - 1 червня 2018 р.). Х: ХНЕУ ім. С.Кузнеця, 2018. С. 25–26.

15. Vovk K. Management of the development of scientific tourism. *Сучасні проблеми менеджменту: Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 19 жовтня 2018 р.). К: НАУ, 2018 р. С. 49–51.

16. Наумік-Гладка К. Г., Вовк К. М. Роль подієвого туризму у відновленні рекреаційних територій. *Digital and innovative economy processes, strategies, technologies: матеріали міжнародної наукової конференції* (Кельце, 25 січня 2019 р.). Poland: Baltija Publishing, 2019. С. 154–156.

Особистий внесок здобувача: визначено подієвий туризм як інструмент координації туристичних потоків з метою відновлення рекреаційних територій.

17. Наумік-Гладка К. Г., Вовк К. М. Розвиток компетенцій персоналу івент-туристичної діяльності. *Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця: матеріали міжнародної наукової конференції* (Харків, 31 травня-1 червня 2019 р.). Х: Видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. С. 374–375.

Особистий внесок здобувача: визначено емоційні складові, що мотивують потенційних споживачів туристичних послуг приймати рішення щодо прийняття участі в організованій події.

18. Вовк К. М. Роль подієвого туризму у просуванні гастрономічних турів. *Традиції та інновації харчування туристів: матеріали міжнародної науково-практичної конференції здобувача вищої освіти і молодих учених* (Харків, 10 жовтня 2019 р.). Х: ХДУХТ, 2019. С. 114–119.

19. Вовк К. М. Подієвий туризм як частина стратегії розвитку регіону. *Менеджмент суб'єктів господарювання: проблеми та перспективи розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*

(Житомир, 19 – 21 грудня 2019 р.). Житомир: Житомирська політехніка, 2019. С. 547–549.

20. Вовк К. М. Стратегія подієвого туризму в організації регіональних виставок як спосіб ефективного просування національного туристичного продукту на міжнародні ринки. *Туристичний бренд як фактор формування позитивного іміджу України на світовому ринку*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Львів, 20 лютого 2020 р.). Львів: ЛПЕТ, 2020. С. 282–284.

21. Гурьянова Л. С., Вовк Е. М. Влияние событийного туризма на уровень социально-экономического развития региона: эконометрический анализ. *Сучасні проблеми моделювання соціально-економічних систем*: матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції (Братислава-Харків, 9-10 квітня 2020 р.). Х: ВШЕМ, ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020.

Особистий внесок здобувача: визначено вплив подієвого туризму на економічний розвиток регіону.

22. Вовк К. М. Вплив туристичної діяльності на відновлення рекреаційних територій. Фізичне виховання та спорт в закладах вищої освіти: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Харків, 22 травня 2020 р.). Х: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. С. 83–86.